

OFICIALIOS REKOMENDACIJOS DĖL PASLAUGŲ IR APLINKOS PRITAIKYMO KURČNEREGIAMS

Lietuvos kurčiųjų draugija (LKD) bendradarbiaudama su Pasaulio kurčneregių federacija ir įgyvendindama nacionalinių nevyriausybinų organizacijų stiprinimo projektą „Kurčiųjų organizacijų stiprinimas ir narių motyvavimas“, kuri finansuoja LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, teikia oficialias rekomendacijas dėl paslaugų ir aplinkos pritaikymo kurčneregiams.

BENDRA INFORMACIJA. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, pasaulyje apie 5% gyventojų yra asmenys turintys klausos sutrikimą ir apie 2% žmonių, kuriems nustatyta kurčneregystė. Kurčneregystės apibrėžimų yra net keli, tačiau Pasaulio kurčneregių federacijos prezidentės Sanja Tarczay teigimu, nepaisant skirtingų apibrėžimų, apibendrintai galima teigti, kad kurčneregystė – unikali negalia ir iš medicininio požiūrio perspektyvos gali būti skirstoma į:

1. **įgimtą kurčneregystę:**

- tai asmenys, kurie nuo gimimo turi klausos (kurtumas/neprigirdėjimas) ir regėjimo (aklumo/silpnaregystės) negalias.

2. **įgytą kurčneregystę:**

- asmenys, kurie nuo gimimo turi regėjimo negalią, tačiau tik vėlesniame amžiuje įgijo ir klausos negalią;
- asmenys, kurie nuo gimimo turi klausos negalią, tačiau tik vėlesniame amžiuje įgijo ir regėjimo negalią;
- asmenys, kurie tik vėlesniame amžiuje įgijo ir klausos, ir regėjimo negalią.

Šios pagrindinės kurčneregių grupės yra labai svarbios, nes tai daro įtaką asmens kalbiniam ir kultūriniam statusui prieš jam tampa kurčneregiu, o tai daro įtaką bendravimo būdo pasirinkimui bei pagalbos ir/ar vertimo metodo pasirinkimui. Pavyzdžiui, kurčias ir regintis asmuo, kuris vėlesniame amžiuje tapo kurčneregiu, paprastai renkasi gestų kalbą kaip bendravimo

priemonę, bet naudoja ir kitus informacijos gavimo būdus: taktilinę gestų kalbą arba vizualiniuose rėmuose talpinamą gestų kalbą.

1. **Atsižvelkime į individualius kurčneregių poreikius:** kiekvieno kurčneregio poreikiai yra labai individualūs, nes skiriasi jų negalios forma (galimi regos ir/ar klausos likučiai), todėl labai svarbu išsiaiškinti kiekvieno asmens individualius poreikius, nes tik tokiu būdu galima užtikrinti informacijos prieinamumą, komunikaciją, aplinkos pritaikymą, paslaugų prieinamumą bei galimybę dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Svarbu pabrėžti, kad kurčneregiai nepriklauso nei kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų, nei aklųjų ir silpnaregių bendruomenėms, tai – atskira bendruomenė, turinti savo teises, poreikius, kalbinį ir kultūrinį identitetą.

Rekomenduojame:

- kadangi Lietuvoje neturime kurčneregių asociacijos ar atskiros šios tikslinės grupės asmenų organizacijos, iškilus pagalbos / konsultavimo poreikiui, kreipkitės į Lietuvos kurčiųjų draugiją arba į kurčiųjų reabilitacijos centrus (keičiamas pavadinimas – kurčiųjų centrus). Penkiuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose – Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje – veikiančių kurčiųjų centrų darbuotojai dalyvavo mokymuose, kaip teikti paslaugas kurčneregiams, ir turi bazinių žinių bei informacijos apie pagalbos teikimą šiai tikslinei grupei. Konsultuokitės ir siekite užtikrinti paslaugų bei pagalbos prieinamumą, aplinkos pritaikymą neignoruodami šios tikslinės grupės asmenų poreikių.
2. **Informacijos pritaikymas ir bendravimas:** bendravimo ar gestų kalbos vertimo paslaugų metodo pasirinkimas yra labai individualus ir jis priklauso nuo asmens regos ir klausos negalios laipsnio. Kurčneregys pats nusprendžia, koks informacijos gavimo metodas jam yra palankiausias ir priimtinausias. Dažniausiai yra naudojami šie metodai:
 - **taktilinis (liečiamasis)** – taktiliniu bendravimu / vertimu dažniausiai naudojasi kurčneregiai, mokantys gestų kalbą. Tai reiškia, kad prieš tapdami kurčneregiais, jie turėjo regėjimo sutrikimų, bet bendravo gestų kalba. Taktilinio bendravimo / vertimo metu turėtumėte pakišti savo rankas po kurčneregio rankomis ir bendrauti gestų kalba. Kurčneregys švelniai laiko rankas, kad galėtų gestų reikšmę suvokti ne matydamas, o liedamas. Priklausomai

nuo kiekvieno asmens (kalbėtojo / vertėjo ir kurčneregio) įgūdžių, gestai gali būti rodomi viena ranka arba abiem rankomis.

- **bendravimas / vertimas artimu atstumu:** kai bendraujama ar atliekamas vertimas laikantis daug mažesnio atstumo, nei būtų įprasta. Tokį variantą dažniausiai naudoja kurčneregiai, kurių regėjimas yra silpnas arba neryškus. Tinkamas artumas, t. y., atstumas, kuriuo kalbėtojas / vertėjas turėtų bendrauti / versti, nustatomas pagal kurčneregio regėjimo laipsnį. Šis atstumas gali labai skirtis: asmuo turintis labai artimą regėjimą (pvz., regos atrofija, katarakta, glaukoma), gali norėti, kad sėdėtumėte ir bendrautumėte labai arti, o kitas asmuo, turintis aiškų matymą, bet labai ribotą regėjimo lauką, gali norėti, kad sėdėtumėte šiek tiek toliau.

Rekomenduojame:

- kadangi taikomi ne tik taktilinis (liečiamasis) ar bendravimas/ vertimas artimu atstumu metodai – jų gali būti ir daugiau, priklausomai nuo asmens individualių poreikių, būtina išsiaiškinti, koks bendravimo metodas(-ai) tinkamiausi pačiam asmeniui. Dėvėkite vienspalvius drabužius, kurie sukuria kontrastą nuo jūsų kūno spalvos. Pasirūpinkite, kad bendravimo / vertimo metu būtų apšvietimas ir paklauskite asmens, ar apšvietimas yra tinkamas, nesukelia papildomų dirgiklių. Pasiteiraukite, ar bendraujant / verčiant asmuo tinkamai jus mato, ar jūs esate jo regėjimo lauke (jei asmuo nėra visiškai aklas).

3. **Pagalba orientuotis aplinkoje ir kasdieninėje veikloje:** kurčneregio palydėjimas į (konferencijos, renginio, susitikimo, paslaugų gavimo ir pan.) vietą ir kurčneregio mobilumo (judėjimo) užtikrinimas kasdieninėje veikloje yra būtinas aspektas. Kurčneregiai turi visus motorinius įgūdžius, reikalingus vaikščioti, tačiau jiems trūksta informacijos apie aplinką, kurioje jie galėtų judėti saugiai. Dauguma kurčneregių gerai orientuojasi pažįstamoje teritorijoje, nepriklausomai nuo to, ar tai kambarys, ar butas, ar namas, ar kokie nors takai mieste. Tačiau net ir gerai pažįstamose vietose pasitaiko nenumatytų kliūčių, dažnai kurčneregiams nepastebimų, į kuriuos jie gali atsitrenkti arba už kurių gali užkliūti. Kaip ir daugumoje kitų veiklų, kurčneregiui reikia du tris kartus daugiau dėmesio, energijos ir laiko, taip pat ir judėjimo, kad įveiktų tam tikrą atstumą, nei asmeniui, kuris viską mato ir girdi. Dėl šios priežasties kurčneregys vis mažiau nori leisti į nuotykius, eiti nežinomais keliais, o tai galiausiai veda į fizinę izoliaciją nuo aplinkos.

Rekomenduojame:

- užtikrinant mobilumo pagalbos teikimą, perduokite informaciją apie įvairias kliūtis, su kuriomis asmuo gali susidurti, taip pat informuoti apie įvykius, vykstančius jų kertamojoje teritorijoje, kurie gali būti aktualūs kurčneregiiui asmeniui. Lydint kurčneregį, jis gali būti įsikabinęs jums į parankę arba padėti ranką jums ant peties. Tačiau ypatingai svarbu, kad eitumėte ne per greitai tempu – paklauskite, ar kurčneregys spėja eiti jūsų tempu. Jei einate pro siauresnes vietas, nepamirškite, kad turite praeiti ne tik jūs, bet ir lydymas asmuo. Kasdienėje veikloje būtina užtikrinti asmeninio asistento pagalbą, kad būtų ugdomi kurčneregijų, kiek tai įmanoma, savarankiškumo įgūdžiai atliekant kasdienes veiklas (gaminimas, skalbimas, lyginimas, apsipirkimas ir kt.).

Prie rekomendacijų pridedame papildomą ir išsamesnę informaciją apie aplinkos ir paslaugų pritaikymą kurčneregiams. Apibendrinant visą informaciją dar kartą primename, kad visos kurčneregiams teikiamos paslaugos yra atliekamos individualiai, prisitaikant prie kurčneregio poreikių.